

jaarstukken 1998

De Algemene Ledenvergadering van de VGN wordt gehouden op zaterdag 21 maart a.s. in de Jaarbeurs in Utrecht. Aanvang 10.30 uur; vanaf 10.00 uur wordt er koffie geschonken. Aanmelden moet geschieden voor 1 maart in verband met de lunch. Een invulstrookje daarvoor vindt u achterin Kleio.

AGENDA

10.30	1. Opening van de vergadering.
Welkomstwoord van de voorzitter.
10.35-12.45	2. Presentatie van het lesmateriaal 'Honderd jaar vrouwen- en mannenwerk 1898-1998'.
Voor de inhoud van dit programma zie blz. 2 van dit katern.
12.45-13.45	Lunch
13.45-15.45	3. De voorzitter opent het huishoudelijk deel van de jaarvergadering met de jaarrede.
	4. Bespreking van de jaarstukken:
	4.1 Notulen ALV 15 maart 1997
	4.2 Jaarverslag Algemeen bestuur en beleidsplan 1998
	4.3 Jaarverslagen van de commissies
	4.4 Financieel jaarverslag, beleid en begroting 1998
	4.5 Verslag kascommissie
	4.6 Décharge kascommissie
	5. Bestuurswisseling
	Aftredend zijn mevrouw J.M.L. van Bakkum, mevrouw M.E. Hielkema en mevrouw E.A. Marrenga (allen niet herkiesbaar). Aftredend, maar wel herkiesbaar is de heer H. Buskop. Kandidaat vice-voorzitter is mevrouw R.H. Leusink. Kandidaat penningmeester is de heer J. Kummerer. Kandidaat bestuursleden zijn mevrouw R. Schreuder en mevrouw C.E.M. Veldhuis-Meester.
	6. Benoeming kascommissie
	7. Rondvraag
	8. Sluiting van de vergadering en borrel.

Honderd jaar vrouwenwerk - mannenwerk

In 1998 besteeg de 18-jarige Wilhelmina de troon. Dat een vrouw het hoogste ambt van het land kon bekleden was voor een aantal Nederlandse vrouwen de aanleiding om een nationale tentoonstelling van vrouwenarbeid te organiseren. Na honderd jaar wordt deze tentoonstelling in 1998 met congressen, publicaties en evenementen herdacht. Ook de Commissie Vrouwen- en gendergeschiedenis van de VGN levert een bijdrage aan de Nationale Herdenking van de Tentoonstelling van Vrouwenarbeid 1898-1998 door de uitgave van een speciaal leerlingenkatern *Honderd jaar vrouwenwerk - mannenwerk*.

1998 is ook om een andere reden een gedenkwaardig jaar voor de commissie. Zij bestaat tien jaar. Ter gelegenheid hiervan organiseren we in samenwerking met het VGN-bestuur een feestelijk ochtendprogramma op de jaarvergadering waarin het lesmateriaal zal worden gepresenteerd.

Programma

10.35 - 10.50	Een terugblik op tien jaar Commissie Vrouwengeschiedenis door de voorzitter Marianne Zewald
10.50 - 11.10	'Honderd jaar vrouwenwerk - mannenwerk' door Corrie van Eyl, een van de auteurs van het katern
Korte pauze	
11.30 - 12.00	Uitvoering van de praktische opdracht 'Generaties' door leerlingen van de RSG Enkhuizen
12.00 - 12.15	Didaktische mogelijkheden van het katern 'Honderd jaar vrouwenwerk - mannenwerk' door Bregje Pel, eveneens auteur van het katern
12.15 - 12.30	Aanbieding van het eerste exemplaar van het katern

'Honderd jaar vrouwenwerk - mannenwerk'

'Oom, ik wou zoo graag gaan werken als u het goed vindt'.

'Werken?'

'Ja, het fladderleven begint me een beetje te vervelen. Ik wou als u 't goed vindt in de rechten gaan studeren,'

'Maar kind, hoe heb ik het nu met je?.....'

'Ik wou graag advocaat worden!'

'Dat is geen vrouwenbaantje! Dat is nog nooit door een vrouw vertoont'.

Dit is een citaat uit de roman *Hilda van Suylenburg*, het boek waarmee Cecile Goekoop-de Jong van Beek en Donk honderd jaar geleden de beperkte arbeidsmogelijkheden van vrouwen onder de aandacht probeerde te brengen. Nu, een eeuw later werkt meer dan de helft van de vrouwen, is de scheidslijn mannen- en vrouwenberoepen vervaagd en zijn kwesties als een wettelijke regeling van deeltijdwerk en zorgverlof actueel. Wat is er veranderd in de verdeling van betaalde en onbetaalde arbeid tussen mannen en vrouwen in de afgelopen honderd jaar? Hoe is de verdeling in betaalde en onbetaalde arbeid nu?

Deze vragen onderzoeken leerlingen aan de hand van veel afwisselend bronnenmateriaal. Het boekje is met duidelijke hoofd- en deelvragen vormgegeven als een examenkatern, ziet er in kleurendruk mooi uit en is aantrekkelijk geprijsd dankzij een subsidie van het Ministerie van OC&W.

Er ligt nu een boekje dat door de leerlingen op het voortgezet onderwijs gebruikt kan worden op heel verschillende manieren:

- een korte en meer begeleide route voor de bavo;
- een langere, wat meer zelfstandig te volgen route voor het examenprogramma vbo/mavo en voor de tweede fase;
- als individuele of groepsopdracht in de bavo, in het vbo/mavo of de tweede fase.
- met suggesties voor praktische opdrachten voor het examendossier in de tweede fase.

• Oriëntatie op studie en beroep

Zowel in de bavo als op de mavo en in de tweede fase moeten leerlingen zich oriënteren op studie en beroep. Dit lespakket geeft hiertoe de mogelijkheid: welke betaalde en onbetaalde taken willen zij later verrichten? En hoe kunnen zij zich daarop voorbereiden?

• Samenwerking met andere vakken

Het lespakket sluit aan bij één van de vakoverstijgende uitgangspunten van de kerndoelen, namelijk dat er expliciet aandacht besteed moet worden aan de maatschappelijke betekenis van betaalde en onbetaalde arbeid. Dit thema is bij uitstek geschikt om de leerlingen iets te laten doen aan vakoverstijging. Het thema biedt aanknopingspunten voor samenwerking met de vakken economie en verzorging.

• Examenonderwerp 1999-2000

Inhoudelijk sluit het katern aan bij het examenonderwerp 1999-2000 'Een nieuwe eeuw, nieuwe verhoudingen? Nederland 1880-1919. Op het breukvlak van twee eeuwen'.

In het voorjaar van 1998 organiseren de auteurs van het katern in samenwerking met het KPC en het Amsterdams Historisch Museum workshops over de didaktische mogelijkheden van *Honderd jaar vrouwenwerk - mannenwerk*.

Jaarverslag van het bestuur 1997

Bestuur

In maart 1997 traden af mevrouw H.W.M. Budé-Janssens, voorzitter, de heer J. Schopman, penningmeester, en de heer H. Kurstjens. Tot het bestuur traden toe mevrouw R. Leusink, de heer H. Groothuis en, als nieuwe voorzitter, de heer C. Weltevrede. In de loop van het jaar moest mevrouw E.A. Marrenga om gezondheidsredenen het bestuur verlaten. Op verzoek van het bestuur werd haar functie de afgelopen maanden waargenomen door mevrouw R. Schreuder.

Het bestuur kwam in 1997 16 maal bijeen. De bestuursleden bezochten zoveel mogelijk de hun toevertrouwde commissies. De portefeuilleverdeling is te vinden in elk nummer van *KLEIO*.

Vrijwel alles wat in het beleidsplan voor 1997 werd genoemd is het afgelopen jaar in gang gezet, maar nog niet afgerond (zie *KLEIO*, 38e jaargang, nummer 1, februari 1997, p. 5-7 katern).

De wetsvoorstellen voor de leerwegen vmbo en de activiteiten van de landelijke Commissie Geschiedisonderwijs, beter bekend als de 'brede commissie' of 'commissie De Wit', bepaalden in hoge mate de werkzaamheden van het bestuur. Binnen en buiten de vereniging is veel overleg gevoerd over de positie en de inhoud van ons vak. Volwaardig onderwijs in geschiedenis en staatsinrichting aan zoveel mogelijk leerlingen, tot en met het eindexamen, bleef daarbij steeds het uitgangspunt.

Het bestuur is verheugd over het enthousiasme en de inzet van de commissies en individuele commissieleden, wanneer om advies en steun werd gevraagd. De positieve gedachtenwisselingen tijdens de succesvolle Verenigingsraad gaven het bestuur energie om op de ingeslagen weg voort te gaan.

Basisonderwijs

In de wereld van het primair onderwijs ging de aandacht hoofdzakelijk uit naar de lerarenopleiding aan de Pabo's. Gelijktijdig, maar los van elkaar, werd door verschillende instanties gewerkt aan de startbekwaamheden voor de leraar primair onderwijs, aan een gemeenschappelijk curriculum voor de Pabo's en aan een apart geschiedeniscurriculum. De expertise van de leden van de Commissie PA-BO hielp het bestuur de gevolgen van deze ontwikkelingen in te schatten voor het vak geschiedenis op de Pabo en op de basisschool.

Tijdens veldraadplegingen hebben VGN-leden van hun zorgen blijk gegeven en ook in de 'brede commissie' zijn het basisonderwijs en de Pabo op de agenda gezet.

Basisvorming

In de 'brede commissie' gaat de discussie vooral over geschiedenis in de basisvorming; wat moeten de leerlingen in ieder geval aan geschiedenis hebben gehad op school en hoe moet het ze worden bijgebracht?

Het bestuur staat in voortdurend contact met een aantal commissies van de VGN voor advies.

De betekenis van de basisvormingstoetsen nam het afgelopen jaar verder af, al is de nieuwste generatie toetsen een verbetering ten opzichte van de vorige. Ook bieden de

nieuwe toetsen een goede handreiking voor het uitvoeren en beoordelen van omgevingsonderwijs.

Bovenbouw vbo/mavo

Ook voor de problematiek van geschiedenis in de bovenbouw vbo/mavo en de voorstellen van de VGN dienaangaande verwijst het bestuur u naar het beleidsplan 1997. Het afgelopen jaar zijn alle registers opengetrokken om beleidsmakers en politici van het nut van geschiedenis en staatsinrichting voor iedereen te overtuigen. Samen met het KNHGG, dat hier nadrukkelijk moet worden genoemd, bedreef de VGN stille en soms wat minder stille diplomatie in Den Haag en Zoetermeer. Hoewel de belangstelling van de media voor vbo/mavo duidelijk geringer is dan voor havo/vwo, lukte het af en toe in kranten en op de radio het VGN-verhaal naar buiten te brengen.

Tweede Fase havo/vwo

In mei had het bestuur, samen met dat van de NVLM, een gesprek met de staatssecretaris over de invulling van het combinatievak maatschappijleer en geschiedenis in het verplichte deel. Sindsdien is het ministerie in overleg met deskundigen over de te volgen procedure. De VGN blijft alert op afstemming van het nog in te vullen combinatievak op de kerndoelen van de basisvorming en de eindtermen van de nieuwe examens.

Ook de bovenbouw havo/vwo, in het bijzonder de aansluiting met het hoger onderwijs, kwam in de 'brede commissie' geregeld aan de orde.

Examens

Over een nieuwe aanpak voor de vaststelling van de voordracht van examenonderwerpen aan de minister en over de modelprocedure voor de productie van stofomschrijvingen heeft het bestuur overleg gevoerd met de Commissie Havo/Vwo, de Intercommissie en de vorige stofomschrijvingscommissies. Eind 1997 naderde de laatste versie van een samenvattend plan haar voltooiing.

De VGN denkt met het ministerie mee over het nieuwe examenonderwerp.

Staatsinrichting

Het bestuur heeft de SLO verzocht onderzoek te doen naar de praktijk van het lesgeven in het vakonderdeel staatsinrichting. De Verenigingsraad sprak zich uit over het belang van staatsinrichting en riep op te komen tot een werkgroep die met het resultaat van het SLO-onderzoek aan de slag gaat. Ook in de 'brede commissie' staat staatsinrichting in de belangstelling.

Volwassenenonderwijs

Het volwassenenonderwijs heeft het afgelopen jaar misschien niet die aandacht gekregen die het verdient. Het bestuur is echter wel doordrongen van de gevaren die het vavo bedreigen. De keuze wel of geen geschiedenis in het vavo wordt door de gemeenten gemaakt. Het bestuur raadde ROC's dan ook aan zich rechtstreeks tot de eigen gemeente te wenden om aandacht te vragen voor de positie van

geschiedenis en staatsinrichting in het volwassenen-onderwijs.

In de 'brede commissie' is gewezen op de mogelijke gevolgen van de veranderingen in de bovenbouw van vbo en mavo voor het vavo, waar juist veel vraag is naar Nederlandse geschiedenis - en niet alleen door allochtonen. Ook is gewezen op de effecten voor het vavo van de verwachte uitvallers in de Tweede Fase havo/vwo.

Professionalisering

Het afgelopen jaar is in Platform VVVO-verband verder gewerkt aan de beroepsstandaard voor leraren en aan het daaruit voortvloeiende Lerarenregister. De commissies is gevraagd hierop te reageren, maar een en ander had duidelijk geen prioriteit.

In september verscheen de nota *Tekenen voor kwaliteit* van de Stuurgroep Beroepskwaliteit Leraarschap. Nascholing maakt onderdeel uit van de bepalingen in de beroepsstandaard.

Het Procesmanagement Lerarenopleidingen hield adviesronden voor deskundigen over een landelijk curriculum voor de tweedegraads lerarenopleidingen, waarin 'verbreding' van de opleiding nadrukkelijk aan de orde is en waarbij een korte aanvullende opleiding in een aanpalend vak tot de mogelijkheden moet gaan behoren. De vakinhoudelijke organisaties krijgen pas aan het einde van het traject (in het voorjaar van 1998) de gelegenheid zich over de plannen uit te spreken.

In contacten met het ministerie en ook vanuit het Platform VVVO is aandacht gevraagd voor de werkdruk van docenten. Zoals bekend horen geschiedenisdocenten tot de zwaarst belaste leraren.

Tot tevredenheid van het bestuur werd de Startersconferentie geheel in lestijd gehouden.

Contacten met aanverwante organisaties

In februari 1997 had in Utrecht het geslaagde WIEG-seminar 'Visies op het groot overzicht in de Tweede Fase' plaats. Met de WIEG is ook gesproken over het schoolonderzoek vbo/mavo, maar afsluitend overleg met de landelijke inspectie moet nog plaats hebben.

In het najaar vond een drukbezochte KNAW-dag plaats waarop geschiedenis centraal stond.

Met het KNHG waren de contacten talrijk, hartelijk en vruchtbaar. KNHG en VGN strijden zij aan zij voor de belangen van geschiedenis en staatsinrichting.

Ledenwerving en public relations

Het ledental bleef in 1997 ongeveer constant. De contacten met politici en de media waren vanwege de ontwikkelingen in het onderwijs talrijk. In diverse netwerken, formeel en informeel, participeerden bestuursleden van de VGN. De eerste aanzetten werden gedaan tot een reclamecampagne voor (de keuze van) het vak, vooral gericht op vbo/mavo.

Het bestuur grijpt het lustrum in 1998 aan om een pr-beleid voor de langere termijn te ontwikkelen.

Internationale contacten

Leden van de VGN waren ook in 1997 betrokken bij geschiedenisonderwijsprojecten in andere landen en bij samenwerkingen met andere landen.

Mevrouw H.W.M. Budé-Janssens, onze reizende ambassadrice, vertegenwoordigde het VGN-bestuur van Noord-Ierland tot diep in de Oekraïne. Euroclio, de vereniging van verenigingen van geschiedenisleraren in Europa, speelde bij veel van deze projecten een belangrijke rol. In de belangstelling stond vooral het Youth and History-onderzoek, waarover in KLEIO uitvoerig bericht werd.

Beleidsplan 1998

Veel zaken die in 1997 de aandacht hadden, hebben die in 1998 weer.

Het is het voornemen van het bestuur ook in het komende jaar commissies uit te nodigen om tijdens bestuursvergaderingen over verschillende onderwerpen van gedachten te wisselen.

Basisonderwijs

Het ontwikkelen van een landelijk pabo-curriculum en de plaats daarin van geschiedenis heeft de meeste aandacht van het bestuur. In de 'brede commissie' komt dit onderwerp wat de VGN betreft met nadruk aan de orde. Het pabo-curriculum werkt door in het programma voor het basisonderwijs en dat kan consequenties hebben voor het rooster in het voortgezet onderwijs.

Het expertise-centrum voor de mens- en maatschappijvakken in het primair onderwijs van het CPS zou zich vooral kunnen richten op didactische en inhoudelijke ondersteuning van leraren op de basisschool en aan de Pabo's.

Basisvorming

De VGN zal haar inspanningen vergroten om subsidies te verwerven voor lesmateriaal ten behoeve van ivbo-onderwijs. Deze schoolsoort mag dan formeel worden opgeheven, de problematiek van de leerlingen blijft dezelfde.

Van verschillende kanten hoort het bestuur dat de samenleving nog steeds roept om een 'overzicht van de geschiedenis', al bestaat er geen overeenstemming over wat daartoe zou moeten behoren, en al verdraagt zo'n van overheidswege opgelegd programma van kennis en vaardigheden zich moeilijk met de aard van het vak. De bestaande, breed gedragen kerndoelen vormen op zich al een soort canon. De scholen zouden vrij moeten blijven in het uitwerken van de kerndoelen c.q. het kiezen van het boek, dat dit naar hun mening het beste doet.

Over het halen van de kerndoelen in het beperkte aantal uren dat er voor geschiedenis en staatsinrichting op de roosters staat, dient onderzoek gedaan te worden in samenwerking met de inspectie. Ook naar de criteria die gehanteerd

worden bij de evaluatie van de kerndoelen zou kritisch gekeken moeten worden.

Het bestuur blijft zich verzetten tegen integratie van vakken, maar is wel voorstander van *afstemming* tussen vakken vooral op het gebied van de vaardigheden.

Bovenbouw vbo/mavo

Het bestuur zet haar inspanningen voort voor het vak, voor de docenten en zeker ook voor de leerlingen in deze onderwijstypen waartoe 60% van de leerlingen behoort. Geschiedenis en staatsinrichting móet, al dan niet als combinatievak met maatschappijleer.

Tweede Fase havo/vwo

De VGN stelt er prijs op mee te denken over de inrichting van de geschiediskamers in het Studiehuis en over de inhoud van het nieuw in te voeren combinatievak in het verplichte deel. Veldraadplegingen zijn onontbeerlijk om tot een breed gedragen programma te komen.

Initiatieven rond ICT worden gesteund.

Examens

Tot en met 2002 verschillen de onderwerpen van vbo/mavo en havo/vwo niet. Begin 1998 komt het bestuur met een voorstel voor aanpassing van het examentraject in de toekomst. Een lange termijnplanning ten aanzien van de subdomeinen ligt voor de hand. De leden kunnen dan thema's voordragen en aanzetten tot stofomschrijvingen geven binnen de subdomeinen. Het leerstofkeuzeinstrument van de commissie havo/vwo en de SLO zou bij het genereren van thema's een rol moeten spelen.

Staatsinrichting

In opdracht van de VGN doet de SLO onderzoek naar de praktijk van het onderwijs in staatsinrichting. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een werkgroep nadere activiteiten ondernemen.

Volwassenenonderwijs

Het bestuur houdt de ontwikkelingen in het vavo in het algemeen en van geschiedenis daar in het bijzonder nauwlettend in de gaten. De politiek heeft weinig oog voor de rol van het vavo als tweede-weg-onderwijs en bagatelliseert naar de mening van het bestuur de verwachte uitval uit de Tweede Fase.

De vraag naar geschiedenis bestaat, maar door alle fusies en (gemeentelijke) bezuinigingen kunnen lang niet alle ROC's het vak aanbieden. (Zie ook 'Volwassenenonderwijs' in het jaarverslag 1997 van het bestuur.)

Professionalisering

'Ondanks de totale verbouwing gaan de werkzaamheden gewoon door', zo kan de situatie in het onderwijs - en zeker in het geschiedenisonderwijs - gekenschetst worden. Het bestuur zal de haast onverantwoorde werkdruk tijdens overleg met het ministerie wederom onder de aandacht brengen.

Op schoolniveau spelen commissies 'taakbelasting en taaktoedeling' een grote rol bij het verdelen en wegen van de werkzaamheden. Geschiedenis en staatsinrichting behoort met Nederlands tot de meest arbeidsintensieve vakken, maar krijgt lang niet overal een vergelijkbare 'opslagfactor' in de berekening van de zwaarte van de taak. Het is zaak daar met de eigen sectie op school voor te blijven knokken.

In de 'brede commissie' en tegenover het Proces-

management Lerarenopleiding zal het bestuur de inhoud van het vak centraal stellen. Het ontwikkelen van een curriculum voor de lerarenopleidingen zal van zo dichtbij mogelijk gevolgd worden, net als dat van de beroepsstandaard, via het Platform VVVO.

In samenwerking met het KNHG moet gewerkt worden aan de totstandkoming van een leerstoel vakdidactiek en moet actie worden ondernomen om een landelijk vakdidactisch documentatiecentrum daadwerkelijk van de grond te krijgen.

Contacten met aanverwante organisaties

De KNAW onderschrijft de behoefte om tot een structureel platform te komen voor overleg tussen het voortgezet onderwijs en het hoger onderwijs. De goede contacten tussen KNHG en VGN laten zien dat constructief overleg mogelijk is.

Vanuit het Platform VVVO is een conferentie te verwachten over de leergebieden in het voortgezet onderwijs en over de mogelijkheden en onmogelijkheden (en wenselijkheid) van nadere afstemming van de vakinhouden. Een Website voor vakinhoudelijke verenigingen staat op stapel.

Ledenwerving en public relations

De viering van het lustrum in 1998 zal naar het bestuur verwacht een positieve uitwerking hebben op onze naamsbekendheid en het ledental. Het lustrum heeft zeker ook als functie de banden *binnen* de VGN aan te halen. Er zal een PR-plan voor de langere termijn gemaakt worden.

Internationale contacten

Internationalisering wordt steeds belangrijker in het onderwijs. Geschiedenis heeft daarin een voorhoedepositie. Buitenlandse contacten worden als motiverend en waardevol ervaren en kunnen nadrukkelijk ook als nascholing gelden. Naast participatie in Euroclio richt de VGN zich in 1998 vooral op activiteiten voor VGN-ers in de buurlanden, België (Vlaanderen) en Duitsland (Vrede van Munster).

Tenslotte vraagt het bestuur wederom uw aandacht voor het Oost-Europa Fonds.

DE KANDIDAAT-BESTUURSLEDEN

Renée Schreuder

In 1980 ben ik afgestudeerd als historica in Utrecht. Sindsdien werk ik in het volwassenenonderwijs in Amersfoort. Dat is heel boeiend, vooral door de voortdurende veranderingen die daar plaatsvinden, zowel inhoudelijk als wat betreft het publiek.

In de VGN ben ik al een aantal jaren actief. Ik heb vele jaren in de Commissie Vrouwengeschiedenis gezeten, en sinds drie jaar maak ik deel uit van de Commissie Volwassenen-

educatie, het laatste jaar als voorzitter. Ook heb ik meegewerkt in een stofomschrijvingscommissie. Van de VGN-reizen heb ik er veel meegemaakt. Ook ben ik naar een groot aantal conferenties geweest in binnen- en buitenland.

In het bestuur zal ik mij onder andere bezig houden met de Commissies Volwasseneneducatie en Cliomatica. Ik vind het belangrijk dat het vak geschiedenis volwaardig meekan als het gaat om informatietechnologie. In de volwasseneneducatie staat het voortbestaan van ons vak op het spel. Ik zal me in en met het bestuur van de VGN ervoor inzetten dat geschiedenis ook hier een belangrijke rol zal blijven spelen.

Ineke E.M. Veldhuis- Meester

1973: Als jong leraresje kwam ik 's avonds bijeen met een clubje enthousiastelingen in café *De Faun* in de Herestraat in Groningen. Bezield door Leo Dalhuisen maakten wij Amerikaans en Engels lesmateriaal geschikt voor het Nederlandse onderwijs. Het is nu 25 jaar later en nog steeds vind ik geschiedenis en staatsinrichting, voor elk kind op elk niveau, een onmisbaar vak op school, één van de boeiendste vakken, die een docent kan geven. Ik werd al gauw actief in de VGN.

Nu breng ik, als oude rot in het vak, ervaring op veel terreinen mee: als voorzitter van de nascholingscommissie en later, als landelijk coördinator van de Her- en Bijscholing, bevocht ik met anderen dat de geschiedenisleraar de kans kreeg bij te blijven. Zo bleef ik zelf ook bij, in de drukke tijd dat ik kleine kinderen had.

Bij het Cito, midden in de jaren 80, heb ik geproefd hoe moeilijk, maar ook hoe belangrijk het is, goede toetsen te maken. In diezelfde tijd werd ik voor 12 uur docent aan de English Stream, die ontstaan was aan het St-Maartenscollege in Haren/Groningen.

Ik geef nu nog steeds een paar uur les aan de inmiddels volwaardige *International School Maartens College Groningen*. Het is interessant te zien hoe ze in het Engelse onderwijs omgaan met het probleem 'concepts and skills' en te onderzoeken wat we daarvan kunnen leren.

Als lid van de Intercommissie ben ik actief in het binden van het hele belangenveld van de geschiedeniswereld om samen te vechten voor hetzelfde doel. Sinds 1991 werk ik als vakdidacticus van de Universitaire lerarenopleiding in Groningen aan het vormen van vakbekwame en enthousiaste jonge geschiedenisleraren.

Zelf gaf ik aan vijf middelbare scholen les. Mijn zonen hadden alle drie geschiedenis als eindexamenvak, dus ook van die kant heb ik tegen het schoolvak aangekeken. Nu de WIEG zijn laatste jaar is ingegaan, zou ik als bestuurslid bezig kunnen blijven met de kwaliteit van het examen en de eisen voor het vak, kan ik me blijven inzetten voor de belangen van hen, die dat vak geven.

Een Amsterdamse van geboorte, die in Hilversum haar diploma gymnasium haalde, die in Utrecht is gaan studeren: hoofdvak middeleeuwse geschiedenis met middeleeuwse filosofie en Nederlandse taalkunde als bijvakken, die nu in Groningen werkt en die haar hart verpand heeft aan het onderwijs en onderwijsbelangen: zo iemand is kandidaat voor Uw bestuur.

Nu mijn zonen alle drie 'de deur uit' zijn (de jongste studeert geschiedenis), heb ik deze keer wel 'ja' gezegd op het verzoek me kandidaat te stellen voor het VGN-bestuur.

Hans Kummerer

Het geschiedenisonderwijs op het vbo heeft altijd mijn grootste belangstelling gehad. Om mij heen zie ik hoe op steeds meer scholengemeenschappen juist het geschiedenisonderwijs aan deze groep leerlingen wordt ingekrompen. In mijn eigen werkomgeving zie ik ons vak op C- en D-niveau zelfs volledig verdwijnen. Twee à drie uren geschiedenisonderwijs in de basisvorming vindt men voor deze groep toekomstige staatsburgers klaarblijkelijk voldoende. Dat staat volledig haaks op iedere velduitslag over begripsvorming en het krijgen van inzicht in de eigen leefwereld en die van de omgeving in de breedste zin. Hier is een belangrijke taak voor de VGN weggelegd.

Een gezonde VGN, in het veertigste jubeljaar, had behoefte aan een penningmeester: ik voldoe graag aan die oproep.

Ik heb de Bisschoppelijke Kweekschool te 's-Gravenhage doorlopen en werkte vervolgens in verschillende vormen van het basisonderwijs. In 1975 ben ik naast mijn baan met een studie Geschiedenis MO begonnen in Tilburg en zette die later voort aan de Nutsacademie in Amsterdam. In 1989 heb ik mijn studie afgesloten aan de RUL.

Ik werkte al vanaf 1975 aan verschillende scholen in het VO en vanaf 1979 ben ik verbonden aan onze, nu gefuseerde, brede scholengemeenschap het Commanderie College te Gemert-Laarbeek. Hier tref ik alle vormen van voortgezet onderwijs aan, van het ivbo tot en met het vwo. In zo'n scholengemeenschap valt veel te doen voor ons vak.

Ik ben nu al jaren lid van de Didactiek- en activiteitencommissie en heb vele collega's, VGN-leden en niet-leden, op onze didactiekconferenties mogen begroeten. Als secretaris van de commissie hield ik mij ook al bezig met de financiën. Ik hoop in mijn nieuwe bestuursfunctie meerdere collega's te kunnen overhalen lid van de VGN te worden. Een grote en ook financieel gezonde VGN zal de eeuwwisseling met gemak kunnen doorstaan. De VGN zal zo een baken kunnen blijven voor de vele toegewijde werkers in het veld en hen daar met raad en daad van dienst kunnen zijn.

De commissies: jaarverslagen en plannen

COMMISSIE PA-BO

De commissie heeft het afgelopen vergaderjaar onder het voorzitterschap van Aad van Zeijl vijf plenaire bijeenkomsten gehouden. Daarnaast hebben commissieleden deelgenomen aan veldraadplegingen van de SLO voor het primair onderwijs en de Pabo's.

Aad van Zeijl heeft inmiddels de laatste vergadering van de commissie voorgezeten. Hij zal in januari 1998 officieel afscheid nemen. De secretaris van de commissie, Sjef Schmiermann, heeft in mei afscheid genomen, na lange jaren van voortreffelijke inzet. Zijn taken zijn voorlopig overgenomen door Marjan de Groot-Reuvekamp. De andere leden van de commissie zijn: Francien van de Meer, vice-voorzitter, Marjolijn du Jour, Theo Beker, Frans van Baal en Cees van der Kooij, die sinds november de commissie versterkt.

Door de verschillende werkterreinen van haar leden bestrijkt de commissie een breed terrein: twee commissieleden zijn docent aan lerarenopleidingen voor het basisonderwijs, een lid is werkzaam in het basisonderwijs, een lid is werkzaam bij de inspectie en een lid bij de SLO. De bestuursafgevaardigde Harald Buskop, docent geschiedenis in het voortgezet onderwijs, is een betrokken toegevoegd lid van de commissie. Door de genoemde samenstelling zijn we in staat de ontwikkelingen van het geschiedenisonderwijs in de basisscholen en op de opleidingen tamelijk goed te volgen.

Steeds weer kampen we met het probleem hoe we de contacten met onze achterban moeten onderhouden, die bestaat uit basisonderwijs, lerarenopleidingen en ondersteunende en controlerende diensten.

Activiteiten

Het afgelopen jaar heeft de commissie niet alle plannen, zoals in het vorige jaarverslag vermeld, kunnen realiseren. De belangrijkste redenen hiervoor zijn dat de leden in hun dagelijks werk zeer druk bezet zijn en het feit dat zowel de functie van voorzitter als van secretaris moesten/moeten worden herbezet.

Evenals vorig jaar heeft de commissie zich intensief beziggehouden met het opleidingsonderwijs. Gezien alle op stapel staande veranderingen blijft dit een punt van zorg. De commissie is met name verontrust over de wijze waarop momenteel via verschillende trajecten gewerkt wordt aan de formulering van startbekwaamheden voor de leraar primair onderwijs, c.q. eindtermen voor de Pabo's. De afzonderlijke leden hebben zich zeer betrokken ingezet bij de verschillende veldadviserings van de SLO.

De SLO werkt aan een curriculum geschiedenis voor de Pabo. Dit gebeurt in het kader van een veldaanvraag van de VGN. De eindtermen die in dit verband inmiddels zijn geformuleerd, worden breed gedragen binnen de geschiedenis(didactiek)wereld.

Het Proces Management Lerarenopleiding (PML) heeft in december rapport uitgebracht over de hoofdlijnen van het gemeenschappelijk curriculum voor de Pabo's en dit zal zon-

der meer consequenties hebben voor het geschiedenisonderwijs op de opleidingen. Op de hierin geformuleerde eindtermen heeft de commissie fundamentele kritiek geuit.

De Landelijke Pedagogische Centra werken samen met de SLO aan de formulering van startbekwaamheden voor de leraar primair onderwijs. Dit gebeurt in opdracht van het ministerie van OC&W, los van het werk van PML. De commissie vraagt zich af in hoeverre haar adviezen voor de startbekwaamheden van geschiedenis, gegeven tijdens de veldadvisering, terug zijn te vinden in de eindversie. De commissie vreest, dat de opzet voor het VGN-Pabo-curriculum (SLO) - breed gedragen - niet meer terug te vinden is bij het gemeenschappelijk leerplan Pabo van het PML en bij de operatie startbekwaamheden van de LPC/SLO. De commissie heeft schriftelijk haar zorg rond het gemeenschappelijk curriculum geuit bij het VGN-bestuur, met het voorstel gezamenlijk actie te ondernemen.

Het netwerk is nog niet echt van de grond gekomen, hoewel hiertoe al wel contacten gelegd zijn met het CPS, dat een Expertisecentrum voor wereldoriëntatie heeft opgericht. Wereldoriëntatie wordt hier bedoeld als containerbegrip: een samenvattende term voor de drie afzonderlijke vakken. Eén van de activiteiten van dit Expertisecentrum is het ondersteunen van netwerken van opleidingsdocenten. Hiervoor wordt gedacht aan een gezamenlijke studiedag over het in te voeren gemeenschappelijk curriculum voor de Pabo's, over omgevingsonderwijs of mogelijkheden met ICT. Frans van Baal is voor de commissie contactpersoon met het CPS.

Aad van Zeijl is op zijn school (De Sint-Jozefbasisschool in Wieringen) geïnterviewd door een journalist van *NRC/Handelsblad*, hetgeen geresulteerd heeft in een lezenswaardig artikel over 'geschiedenis op de basisschool' in de speciale bijlage over Vaderlandse geschiedenis van 26 juni.

Leden van de commissie hebben zitting in de redactie en schaduwredactie van het nieuwe tijdschrift van *Erfgoed Actueel*, een bureau dat onlangs is opgericht met het doel het gebruik van ons tastbaar verleden in het onderwijs te stimuleren.

Een vast en uitgebreid agendapunt voor de commissie en haar afzonderlijke leden vormt de verslaggeving omtrent contacten met diverse uitgeverijen, het CITO, de SLO en de inspectie en uiteraard de VGN. Er zijn studiedagen en conferenties bezocht, o.a. van CITO en KNAW.

Plannen voor 1998

Diverse hierboven geschetste activiteiten zullen in 1998 worden voortgezet.

In hoeverre het CPS werkelijk iets kan gaan betekenen voor ons netwerk zal in de loop van het jaar moeten blijken. De gezamenlijke organisatie van een studiedag over het Pabo-curriculum staat hoog op de agenda. De reeds aangekondigde nieuwsbrief zal begin 1998 verschijnen.

De commissie wil in 1998 ook een inventarisatie maken van ITC-materiaal dat bruikbaar is voor de basisschool en de opleidingen. Voorts zal de commissie zich bezig gaan houden met een analyse van standaarden voor schoolbezoek die gehanteerd worden door de inspectie ten aanzien van geschiedenis. De bestaande contacten tenslotte zal de commissie intensiveren.

Marjan de Groot-Reuvekamp,
secretaris Commissie PA-BO

COMMISSIE BASISVORMING

De Commissie Basisvorming vergaderde zeven maal in 1997, steeds in pizzeria Claudius in Utrecht. In de loop van het jaar veranderde de samenstelling van de commissie: Piet Nijmeijer trok zich terug en zet zijn kennis van het VBO/MAVO nu elders in. Gelukkig konden we ook een nieuw lid begroeten in Joost Dik. Annet van Leersum-Jentink volgde halverwege het jaar Pieter Vlaanderen op als voorzitter. De overige leden waren: Pieter Vlaanderen (tot halverwege het jaar interim-voorzitter), René Corbeij (secretaris), Dini Beem, Marie-Jes Boonekamp. Loek Janssen woonde de commissievergaderingen bij namens het VGN-bestuur.

Werkzaamheden

De commissie heeft zich het afgelopen jaar bezig gehouden met:

- Het becommentariëren van de nieuwe toetsen voor de basisvorming.
- Het bespreken van een voorstel voor een 'plattegrond van de geschiedenis'. Er is geen overeenstemming bereikt binnen de commissie over nut en noodzaak van een dergelijke plattegrond.
- Het op touw zetten van de organisatie van een prijs voor het beste jeugdboek (voor 12 tot 15-jarigen) op historisch gebied.
- Het onderwerp omgevingsonderwijs.
- Het voortdurend aandacht besteden aan de positie van geschiedenis en staatsinrichting in de basisvorming en ivbo/vbo/mavo in het bijzonder.

Plannen

De commissie heeft als voornemen om in het jaar 1998 de volgende activiteiten te ontplooiën:

- Het scherp volgen van de ontwikkelingen in de herziening van de kerndoelen basisvorming en met name de manier waarop uitgevers hierop zullen gaan reageren.
- Het becommentariëren van de nieuwe en wellicht laatste toetsen voor de basisvorming.
- Voortgaan met de organisatie van de historische jeugdboekenprijs, waarvan de uitrijking in het najaar zal geschieden.
- Voortgaan met het bestuderen van het onderwerp omgevingsonderwijs.
- Het op afstand volgen van de ontwikkelingen in de bovenbouw vbo/mavo en de tweede fase en de aansluitingsproblematiek die daar uit voort zal komen.
- Het mogelijk weer oppakken van de discussie rond de plattegrond van de geschiedenis.

Namens de Commissie Basisvorming,
René Corbeij, secretaris

COMMISSIE VBO/MAVO

De vaste kern van de commissie bestond uit Harm van Dam, Ron Hendriks, Huub Kurstjens, Marijke Meuwissen, Ronald Polak, Edward Schenk (secretaris), Toon Theeuwen en Theo van Zon; Herry Groothuis is de vertegenwoordiger van het VGN-bestuur, Jos Trippenree bezoekt de vergaderingen vanwege de Kleioeditie.

Werkzaamheden

De commissie vergaderde het afgelopen jaar zeven keer. Opnieuw kwamen uiteraard de ontwikkelingen in de bovenbouw van ons veld aan de orde. Ons vak wordt immers bedreigd in haar bestaan aangezien het volledig in het keuzedeel komt te staan, naast nog een heleboel andere vakken. Slechts in het profiel *Zorg en welzijn* staat nog steeds als voorstel een (eventueel later in te vullen) combivak M&M genoteerd.

Wij lazen meerdere versies van de examenprogramma's voor geschiedenis & staatsinrichting en van M&M en voorzagen die van commentaar. Daarbij dient opgemerkt te worden dat er door geen enkele instelling een veldraadpleging (zoals eerder bij de voorbereiding van de Tweede Fase) voor ons veld werd georganiseerd. In mei van dit jaar kon slechts één commissielid zich in slechts een weekend vrijmaken en inlezen voor een door het PMVO bijeengeroepen *resonansgroep*, waarvan ook de status nog eens volstrekt onduidelijk was.

De vbo/mavo-commissie leverde ideeën en argumenten voor het voorstel van het bestuur betreffende een combivak gs&si/maatschappijleer. Over dat voorstel werd overigens pas in het late najaar door de Kamer gedebatteerd. Ondanks de steun voor ons voorstel van enkele kamerleden, bleek de staatssecretaris op 15 december bij de behandeling niet bereid opnieuw in de structuur van haar voorstel veranderingen aan te brengen. Dat de invoering van haar voorstellen (mede dankzij felle kritiek van de Onderwijsraad) nu met een jaar is uitgesteld, is voor ons aanleiding onze inspanningen nogmaals te richten op iedereen die op de plannen van het ministerie van OC&W invloed kan uitoefenen. De ondersteuning daarbij van het Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap (KNHG) is in dit verband hartverwarmend.

De organisatie van de landelijke regiobesprekingen van het Centraal Examen was dit jaar in handen van Harm van Dam. Het aantal regio's nam opnieuw iets toe. Daarnaast werd door het CITO in overleg met de Commissie Vbo/Mavo een voorlichtingsmiddag gehouden voor de regiovoorzitters ten huize van het CITO in Arnhem. Hoewel de aanmelding wat tegenviel werd de verstrekte informatie zeer op prijs gesteld en in de CE-besprekingen in mei terstond toegepast.

Op de conceptstufomschrijving van 'Een nieuwe eeuw' werd verschillende malen commentaar geleverd.

Opnieuw hield de commissie zich intensief bezig met de problematiek dat onderdelen van het Centraal Examen niet in de Regeling Schoolonderzoek mogen worden opgenomen volgens de inspectie. De commissie is vooral bezorgd over de dreigende rechtsongelijkheid die hiermee is ontstaan en pleit sterk voor het belang van de leerlingen. Eindexamenkandidaten die niet verplicht in CE-onderwerpen zijn getraind, komen slechter voorbereid op het examen. Het ministerie is in deze zaak niet bereid gebleken de belangen van de leerlingen voorop te stellen.

Op verschillende momenten in het jaar werd door de commissie gedicteerd gereageerd op instellingen of pers- uitingen waarin het vbo/mavo-veld veronachtzaamd werd.

In maart werd door twee commissieleden intensief mee- gewerkt aan informatieverstrekking aan opleiders in HBO- opleidingen. Eén van de conclusies van deze dag was dat opleiders en vbo-docenten vaker met elkaar van gedachten zouden moeten wisselen.

Plannen voor 1998

Zodra werkelijk duidelijkheid is ontstaan over de uitein- delijke vorm van de bovenbouw van het vbo/mavo (of dan waarschijnlijk reeds VMBO) zal de commissie zich nog steeds zorgen moeten maken over de aandacht voor het vak geschiedenis & staatsinrichting. De commissie zal ongetwij- feld adviezen verlenen aan de Commissie De Wit en zal haar krachten aanwenden om de Intercommissie een rol in de ontwikkeling van CE-voorstellen te geven.

Wegens het statutair aftreden van enkele commissieleden zal intensief moeten worden gezocht naar nieuwe aanwas, een punt dat totnu toe spijtig genoeg en ondanks alle inspan- ningen geen resultaat mocht hebben.

De contacten met verschillende instellingen zal worden onderhouden en/of (opnieuw) worden uitgebreid. Ook in 1998 zal de commissie trachten het veld te voorzien van informatie middels de kolommen van *KLEIO*. Het netwerk van docenten, die wel op tijdelijke basis hand- en spandien- sten willen verzorgen maar te weinig tijd hebben om actief lid van de commissie te zijn, zal worden uitgebreid. Dit net- werk zal allereerst worden benaderd over een aantal korte artikeltjes in *KLEIO* betreffende specifieke zaken in ons geschiedenisonderwijs.

De Commissie Vbo/Mavo zal kortom in 1998 blijven doen wat zij reeds jaren doet: het veld verdedigen als een leeuw!

Namens de Commissie Vbo/Mavo,
Edward Schenk

COMMISSIE HAVO/VWO

De commissie vergaderde dit jaar acht maal. Tot de zomervak- kantie was Jos van Ginkel voorzitter; drukke werkzaamheden elders noopten hem om afscheid van de commissie te nemen. Genio Ruesen was secretaris, maar omdat hij nog- maals lid van een stofomschrijvingscommissie zou worden droeg hij het secretariaat na de zomervakantie over aan Theun Dankert. Elise Storck nam de voorzittershamer van Jos van Ginkel over. Voor de zomervakantie nam de commissie afscheid van 'onze' zeer gewaardeerde bestuursvertegenwoor- digster, Ellen Marrenga; Margriet Hielkema nam haar plaats over. De commissie bestond verder in 1997 uit Annemargreet Boesveldt, Peter Westerveld, en vaste adviseur was wederom Leo Dalhuisen.

Tot de vaste taken der commissie behoort sinds enkele jaren de organisatie van de examenbesprekingen. Korte tijd na het examen werd daarvoor weer de centrale bespreking van regiovoorzitters gehouden te Utrecht. Deze groep is op 29 september te gast geweest bij het CITO. Enkele mede- werkers van het CITO hebben die dag uitvoerig tekst en uitleg gegeven over de wijze van totstandkoming van een

examen, en daarna is er een verhelderende discussie gevoerd tussen de aanwezigen. Dit contact zal zeker een vervolg krijgen.

Van de commissie waren dit jaar drie leden lid van de stofomschrijvingscommissie van het CE-onderwerp 'Nederland rond 1900'. Naast extra drukte betekende dat ook dat nu eindelijk een handleiding voor stofomschrijving in een nagenoeg definitieve versie gemaakt kon worden; de stof- omschrijvingscommissie 'Duitsland en Europa, 1945-2000', probeert deze versie uit. Stofomschrijvers van toekomstige onderwerpen kunnen daarmee dan hun voordeel doen, en hoeven niet steeds opnieuw het wiel uit te vinden. In het verlengde hiervan is tevens nagedacht over de procedure voor de totstandkoming van de (toekomstige) examen- onderwerpen.

Al enkele jaren poogt de commissie vaart te zetten achter de oprichting en inrichting van een 'Historisch Didactisch Documentatie Centrum'. Na de vakantie is het plan om tot een landelijk centrum voor geschiedenis- en staatsinrichting- didactiek te komen nieuw leven ingeblazen. Hopelijk kan de commissie in 1998 spijkers met koppen slaan.

Waren het tot nu toe dus voornamelijk de bovenbouw- plannen die de commissie alle aandacht kostten, na de zomervakantie werd de Commissie Geschiedenis Onderwijs, ofwel de 'Brede Commissie' ingesteld. 'Advies aan de staatsse- cretaris op hoofdlijnen van doel, functie en inhoud van het vak geschiedenis' is de werkopdracht van deze commissie. En naar de opvatting van de Commissie Havo/Vwo was de instelling van de Brede Commissie een aanleiding om de discussie in de media over nut, functie en inhoud van het vak geschiedenis en staatsinrichting van de laatste jaren te inventariseren en van commentaar te voorzien. In samenwerking met de redac- tie van *Geschiedenis in de Klas* is op deze manier een 'product' ontstaan dat als nummer 50 van het tijdschrift *Geschiedenis in de Klas* onder de titel 'Het kaf en het koren' inmiddels is ver- schenen. We hopen dat de discussie over de inhoud en de functie van het vak op deze manier verbreed wordt.

Een en ander betekende wel dat de geplande aandacht voor het examendossier geschiedenis en staatsinrichting in de Tweede Fase, en de aandacht voor de invulling van het toekomstige combivak (in plaats van MMW) Geschiedenis en Maatschappijleer, naar de achtergrond is verdreven. Met name had de commissie meer aandacht aan de plaats van het vak staatsinrichting in (het gemeenschappelijk deel van) de Tweede Fase willen besteden. Hopelijk lukt het in 1998 daar- aan de aandacht te besteden die nodig is.

Namens de Commissie Havo/Vwo,
Theun Dankert

COMMISSIE VOLWASSENENEDUCATIE

De samenstelling van de commissie is als volgt veranderd. We hebben afscheid genomen van Bernardine Beenackers, Joke van der Meer en Jos Timmermans. Renée Schreuder heeft in november jl. haar voorzitterschap overgedragen aan Iet Attema. Renée wordt lid van het VGN-bestuur, maar ze blijft als contactpersoon vanuit het bestuur met de commissie ver- bonden.

Nieuwe leden zijn Elzelien van Gils en Jorien Ruyters.

Activiteiten 1997

Op de didactiekconferentie eind januari 1997 met als thema 'omgevingsgeschiedenis' heeft de commissie een workshop verzorgd. Iet Attema en Bernardine Beenackers hebben een project uit de onderwijspraktijk van de Joke Smit School voor Volwassenen gepresenteerd. In een door leerlingen voorbereide en uitgevoerde stadswandeling werkten de vakken aardrijkskunde en geschiedenis nauw samen. In het Kleio-nummer van juni 1997 staat een verslag over het project.

Dit jaar stond voor de commissie in het teken van de ROC-vorming. Door de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) maken scholen voor Algemeen Vormend Onderwijs voor Volwassenen (vavo) vanaf 1 januari 1997 deel uit van Regionale Opleidingen Centra (ROC's). Deze schaalvergroting tot mega-scholen brengt heel wat onrust op de werkvloer met zich mee. Door een herschikking in de financiën is flink op het budget gekort. Het cursusaanbod moest daardoor drastisch ingekrompen worden. Ook het vak geschiedenis en staatsinrichting is daarvan de dupe. Met veel kunst- en vliegwerk proberen de vavo-scholen hun aanbod zo compleet mogelijk te handhaven om mensen te kunnen blijven opleiden voor mavo/havo/vwo certificaten en diploma's. Er zijn vavo-scholen waar de toekomst voor ons vak er zeer zorgelijk uitziet. Het vak zou niet 'arbeidsmarktrelevant' genoeg zijn. In de commissie wisselen we uit hoe we het beste op deze ontwikkelingen kunnen inspelen. Leden van de commissie hebben de kwestie aanhangig gemaakt bij de pers en de politiek.

De leerlingen van het vavo-onderwijs zijn vooral jonge mensen die om diverse redenen de eindstreep in het reguliere onderwijs niet gehaald hebben. Het gaat om kwetsbare en minder kansrijke groepen in de samenleving, die wat meer tijd nodig hebben. Een groeiend aantal is allochtoon. Het vavo is voor hen een unieke onderwijssoort om alsnog hun talenten te ontplooien en zo uiteindelijk door te dringen tot een positie in de samenleving die overeenkomt met hun aanleg en capaciteiten. Onderwijsvernieuwing is nodig om de leerlingen beter te kunnen opvangen.

Een eerste aanzet tot het studiehuis is op sommige scholen enkele jaren geleden al gedaan door het invoeren van open leercentra of studiecentra, waar leerlingen zelfstandig aan de slag kunnen. Dat kost veel extra inzet van de docenten. Met minimale middelen moeten we een doelgroep bedienen die de laatste jaren steeds ingewikkelder is geworden.

Ineke Mentink is werkzaam voor de landelijke commissie die zich bezighoudt met de invoering en de aanvulling van de kavelboeken van de SLO voor het vavo.

Joke van der Meer is als lid van het hoofdbestuur van de AOB een zeer informatieve bron voor wat betreft de ontwikkelingen rond de ROC-vorming. Ondanks haar vertrek uit de commissie kunnen we een beroep op haar blijven doen.

Tijdens onze bijeenkomsten wisselen we materiaal uit zoals werkwijzers, modules, toetsen en dergelijke, en bespreken we onze ervaringen met de diverse lesmethoden en hun geschiktheid voor het onderwijs voor volwassenen. Dat is heel nuttig en inspirerend!

Plannen voor 1998

Uiteraard zullen wij de ontwikkelingen van het vavo binnen het ROC en de plaats van het vak geschiedenis en

staatsinrichting daarin nauw volgen. Wij zullen extra aandacht geven aan de positie van het groeiende aantal allochtonen in onze onderwijssoort en nagaan welke onderwerpen, werkvormen en vaardigheden het beste bij hen aansluiten.

Wij hopen het komende jaar meer duidelijkheid te krijgen over een aantal vragen. Hoe gaan vavo-scholen de Tweede Fase invullen en hoe zal de bovenbouw van de mavo eruit zien? Op welke wijze zal de afstemming met het reguliere onderwijs vorm krijgen? Den Haag wil de 'vluchtroute' naar het vavo voor jongeren zonder diploma uit het reguliere onderwijs versmallen door een zekere drempel in de overstap te maken, de mogelijkheid om losse vakcertificaten mee te nemen wordt ingeperkt. De vraag is in hoeverre het zal lukken leerlingen in het reguliere onderwijs met een diploma de deur uit te krijgen. Pas als er echt geen uitvallers meer zijn, kunnen wij onze poort sluiten. Maar zover is het nog lang niet!

Namens de commissie,
Iet Attema, voorzitter

DIDACTIEK- EN ACTIVITEITENCOMMISSIE

Werkzaamheden

Onze commissie heeft wederom een actief jaar achter de rug. Op 31 januari en 1 februari organiseerden wij de Didactiekconferentie 1997 met thema "Omgevingsgeschiedenis - lokale geschiedenis is wereldgeschiedenis". De deelnemers maakten een leerzame, inspirerende en gezellige conferentie mee. Dit was mede een gevolg van de deelname van ongeveer twintig mensen van buiten het onderwijs, met name medewerkers van archieven, musea en cultuurhistorische instellingen en provinciale consulenten.

Het aantal deelnemers bedroeg 96. Dit was opnieuw een record, veroorzaakt door het thema, maar ook door publiciteit. Werving vond namelijk niet alleen plaats via Kleio en berichten in de onderwijzerspers, maar voor het eerst ook met de speciale folder die verzonden is naar alle scholen voor voortgezet onderwijs en naar veel cultuurhistorische instellingen.

De waardering voor het programma was positief: 58 deelnemers gaven achteraf het oordeel goed, 16 uitstekend, 3 neutraal en 0 onvoldoende. De inleidingen van Hans van der Linde (Stichting Brabants Regionale Geschiedenis), Gerard Trienekens (universitair hoofddocent UU) en Kees Slager (eindredacteur van het VPRO-programma OVT) kregen alle hoge cijfers evenals als het interessante en amusante avondprogramma "Mien Dörpke" van Ynte Botke en Harm van der Veen. Ook voor de 17 (!) workshops was veel waardering.

Het juni/juli-nummer van Kleio had als thema "omgevingsonderwijs" en daarin werd uitvoerig verslag gedaan van de openingslezing door Hans van der Linde en de workshops "Veranderingen in de stad" (over veranderingen in Groningen 1900-1990 door Esther Koops), "Rotterdam als voorbeeld" (over het gebruik van historische kaarten door Willem Janssen) en "Van Joke Smit school tot Dam" (over presentaties van leerlingen tijdens een wandeling door de stad door Iet Attema).

De Didactiekconferentie was mede geslaagd door de vele informele contacten tussen medewerkers uit de cultuurhistorische wereld en docenten. Daarbij kwamen niet alleen veel voorbeelden van wederzijds onbegrip en van misverstan-

den op tafel, maar ook van geslaagde initiatieven van samenwerking. De conferentie heeft de noodzakelijke samenwerking beslist weer een stapje verder gebracht. In *"Alledaagse Dingen"* (nieuwsblad voor volkscultuur, regionale geschiedenis, folklore en volkskunst) werd in een uitvoerig artikel gewijd aan onze conferentie geconcludeerd: *"Die expertise (van cultuurhistorische instellingen, onderwijs en wetenschap) moet samengebracht worden zodat projecten ontstaan die wetenschappelijk verantwoord zijn en tegelijk ook praktisch hanteerbaar zijn in het onderwijs. De musea, archieven, heemkundekringen en andere organisaties uit het brede cultuurhistorische veld zorgen voor concrete en tastbare voorbeelden die in een aantrekkelijke context worden gepresenteerd. Zij geven het onderwijs de kans om de vensters van het klaslokaal open te gooien. (...) Omgevingsgeschiedenis is een ideaal platform voor samenwerking."*

Onze commissie wil "omgevingsgeschiedenis" blijvend een plaats geven in de activiteiten.

De jaarlijkse conferentie "Alle begin is moeilijk" voor (door)starters vond plaats op 30 en 31 oktober. Er waren ongeveer 20 deelnemers die een aantrekkelijk, zinvol en plezierig programma volgden. De deelname was beduidend lager dan in het vorige jaar. Voor ons was dit aanleiding om te bespreken hoe wij -als gehele commissie- kunnen zorgen voor meer deelnemers. Het programma dient in elk geval vroeger gereed te zijn, zodat er meer gelegenheid is voor publiciteit en werving (o.a. met een speciale folder die meegezonden wordt met de folder voor de Didactiekconferentie). Wij hopen met een betere voorbereiding en een goed programma toegespitst op beginnende leraren de deelname weer te doen groeien. Voor de VGN is deze "Startersconferentie" immers een belangrijke activiteit.

In 1997 is door onze commissie hard gewerkt aan de Didactiekconferentie 1998. Onder het thema "Een vak met verbeelding" is een aantrekkelijk programma van inleidingen en zestien workshops samengesteld. In Kleio is een reeks berichten en advertenties opgenomen, culminerend in een groot overzicht in het oktober-nummer. Opnieuw zijn in oktober folders naar de scholen gestuurd, nu speciaal gericht aan de vakgroepen geschiedenis. Binnen korte tijd waren er ruim meer dan honderd aanmeldingen. Met deze omvang is een aantrekkelijke conferentie nog mogelijk, maar veel groter lijkt ons ongewenst. Enerzijds komt de grens van de capaciteit van ons zeer gewaardeerde conferentiecentrum Huize Bergen in Vught zeer dichtbij. Anderzijds denken wij dat het belangrijke informele contact tussen de deelnemers minder gemakkelijk zal zijn bij massalere deelname.

Op zaterdag 14 juni vond de door onze commissie georganiseerde excursie in Utrecht plaats onder het motto "De verborgen stad". Onze gids bij de rondleiding door de Domstad was stadsarcheoloog Hoekstra. Hij toonde de 35 deelnemers een aantal niet algemeen bekende straten en plekken. In het Museum Catharijneconvent was er een bezoek aan het textieldepot, dat bij uitzondering voor ons toegankelijk was. Tot slot werd een deel van de grachten en singels bevaren, die voor de normale rondvaartboten ontoegankelijk zijn. Het was een prima excursie.

Met onze reizen wilde het niet goed lukken in de afgelopen jaren. Toch hebben wij dit jaar het initiatief genomen voor een speciale reis naar Sint Petersburg in het voorjaar van 1998. Wij hopen dat het bijzondere programma voldoende

deelnemers zal trekken.

Activiteitenplan 1998

Op 30 en 31 januari vindt de Didactiekconferentie 1998 plaats. Het aantal deelnemers daaraan zal opnieuw groter zijn dan in vorige jaren.

De voorbereidingen voor de conferentie in 1999 (vrijdag 29 en zaterdag 30 januari) zijn dan al begonnen. Daarbij is ons streven er opnieuw op gericht de deelnemers te informeren en te inspireren met voorbeelden en ideeën voor de dagelijkse lespraktijk. De transferwaarde van activiteiten op de Didactiekconferentie moet hoog zijn: van mensen in de praktijk voor mensen in de praktijk. De vernieuwingen in het voortgezet onderwijs brengen docenten niet alleen meer in de rol van begeleider, maar ook doen zij een zeer sterk beroep op de creativiteit van leraren om het eigen vak boeiend en levendig te houden voor zelfstandig werkende leerlingen. Met het programma willen wij het instrumentarium van de geschiedenisdocenten vergroten. Op de conferentie zal er ook aandacht zijn voor de nieuwe programma's in de bovenbouw van vwo/havo en mavo/vbo en de vernieuwde kerndoelen basisvorming.

Op donderdag 12 en vrijdag 13 november organiseren wij de Startersconferentie. Wij hopen door het samenstellen van een specifiek en interessant programma en door verbetering in de werving meer deelnemers te trekken dan in 1998.

Wij hopen dat er voldoende deelnemers zullen zijn voor de door onze commissie georganiseerde reis naar Sint-Petersburg van 25 april tot en met 5 mei. Deze 11-daagse reis biedt een duidelijke meerwaarde ten opzichte van het reguliere aanbod van touroperators.

Wij zullen ons bezinnen op initiatieven voor reizen in de komende jaren. Daarbij kan het ook gaan om kortere, meerdaagse reizen in Nederland of naar buurlanden.

In 1998 zullen wij één of twee dagexcursies organiseren. Bestemmingen zijn waarschijnlijk Willemstad/Breda en Dordrecht.

De organisatie van genoemde activiteiten zal veel aandacht en tijd vragen. Toch willen wij ook proberen de contacten die wij in de afgelopen jaren hebben gelegd met mensen en instellingen in de cultuurhistorische sector te onderhouden en uit te breiden. Niet alleen omdat onze commissie als intermediair kan dienen tussen instellingen en onderwijs, maar vooral ook omdat wij de interessante ontwikkelingen in de cultuurhistorische sector vanuit het onderwijs kritisch willen blijven volgen. Samenwerking is voor een vernieuwende en gevarieerde didactiek onmisbaar.

COMMISSIE VROUWEN- EN GENDERGESCHIEDENIS

In het kalenderjaar 1997 is de samenstelling van de commissie gewijzigd. Riemke Leusink is, door haar bestuurslidmaatschap, teruggetreden als actief lid. Wel blijft zij betrokken bij de commissie doordat zij als afgevaardigde van het bestuur de vergaderingen bijwoont. Zonneke Matthee heeft de taken van Riemke Leusink als penningmeester overgenomen. Annelies de Vries heeft de commissie verlaten. Mariëtte Matthijsen, Brigitta Kleyer en Gerda Geerdink versterken de commissie respectievelijk vanuit het havo/vwo, (i)vbo-veld en de

tweedegraads lerarenopleiding. In het volgende kalenderjaar neemt Mariette Matthijsen de taken als secretaris van ondergetekende over.

De commissie is dit kalenderjaar acht keer bijeen geweest om de voortgang van de verschillende activiteiten te bespreken, alsmede om nieuwe initiatieven te ontplooiën.

Met goedkeuring van het bestuur heeft de commissie, haar naam veranderd in "Commissie Vrouwen- en Gendergeschiedenis". De beoefening van vrouwengeschiedenis is uitgegroeid tot een volwaardige vakwetenschappelijke discipline. Tevens heeft deze tak van geschiedbeoefening, ook in het voortgezet onderwijs, een bredere invalshoek gekregen. Zowel in de kerndoelen van de basisvorming, de Tweede Fase, de examenonderwerpen, alsmede in enkele schoolboekmethoden, is de factor sekse/gender als ordeningsprincipe en identiteitsdimensie opgenomen. Deze genderbenadering zorgt er voor dat er aandacht besteed wordt aan de verhoudingen tussen de seksen in het verleden. De commissie ziet het als haar taak om ook vanuit deze genderbenadering de leden van de VGN te informeren, en zorg te dragen voor het initiëren en het ontwikkelen van lesmateriaal.

De commissie is verheugd met de toekenning van de aanvraagde subsidie van het ministerie van OC&W voor het ontwikkelen van lesmateriaal rondom de herdenking van de Nationale Tentoonstelling Vrouw en Arbeid 1898-1998. Marianne Zewald en ondergetekende hebben Corrie van Eijl en Bregje Pel bereid gevonden om mee te werken aan de totstandkoming van dit katern. Het katern is zowel bruikbaar in de basisvorming, tweede fase als de bovenbouw van het vbo-mavo veld. Op 21 maart 1998 wordt, tijdens de viering van het tienjarig bestaan van de commissie, het katern "Honderd jaar Vrouwen- en Mannenwerk 1898-1998" gepresenteerd.

In het kader van dezelfde herdenkingstentoonstelling is er eveneens bij het ministerie een subsidie aangevraagd en ontvangen voor het ontwikkelen van een gezamenlijke module voor de tweedegraads lerarenopleidingen geschiedenis en staatsinrichting. Deze aanvraag wordt breed gedragen door de geschiedenisopleidingen van de hogescholen en additioneel gefinancierd. De module Vrouw, Man en Arbeid 1898-1998 wordt onder redactie van Marianne Zewald ontwikkeld door een aantal docenten die vrouwen-geschiedenis geven aan verschillende lerarenopleidingen.

Fia Dieteren en Mariette Matthijsen bereiden gezamenlijk met Vrouwen & Exakte Vakken een studiedag voor met als thema "Techniek in het Huishouden". Deze dag zal in het najaar van 1898 gehouden worden.

De commissie heeft commentaar geleverd op en adviezen gegeven aan de stofomschrijvingscommissie betreffende de uitwerking van het examenonderwerp voor 1999 en 2000 "Op het breukvlak van twee eeuwen, Nederland 1880-1919".

Het ontwikkelde lespakket "Van pressie naar politiek" is niet als lessenpakket gepubliceerd, maar heeft wel veel bruikbaar materiaal opgeleverd.

In 1997 zijn de contacten met verschillende instellingen, verenigingen en uitgeverijen gecontinueerd. Met name te noemen zijn de Vereniging voor Vrouwengeschiedenis (VVG), Stichting Vrouwencontact, Materialenbank Emancipatie (MateM), Vrouwen & Exakte Vakken, Steunpunt

Emancipatie HBO en de Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO).

Activiteitenplan

Basisvorming en tweede fase

- De positie en aandacht voor vrouwen- en gendergeschiedenis bewaken.
- Het adviseren van auteurs van schoolmethodes.
- De uitgave van het katern *Honderd jaar vrouwenwerk-mannenwerk* in het kader van de Herdenking Nationale Tentoonstelling Vrouwenarbeid 1898-1998.
- Het initiëren van workshops over het katern *Honderd jaar vrouwenwerk-mannenwerk*.
- Het adviseren van de stofomschrijvingscommissie.
- Organisatie van een studiedag 'Mechanisering van het huishouden' in samenwerking met het Centrum Vrouwen en Exakte vakken.

Publiceren in Kleio

- Publicatie in het kader van het tienjarig bestaan van de Commissie Vrouwen- en Gendergeschiedenis.
- Publicatie over de uitgave van de gezamenlijke module vrouwen- en gendergeschiedenis voor de lerarenopleiding tweede graads.
- Recenseren van boeken op het terrein van vrouwen- en gendergeschiedenis.

Opleidingen

- Ontwikkelen van een gezamenlijke module vrouwen- en gendergeschiedenis 'Vrouw-man-arbeid 1898-1998' voor de tweedegraads lerarenopleidingen geschiedenis.
- Continueren van de jaarlijkse bijeenkomst van opleiders Vrouwen- en gendergeschiedenis van de lerarenopleidingen.

Contacten

- Samenwerking met het Centrum Vrouwen en Exakte vakken gericht op de organisatie van een gezamenlijke studiedag.
- Continueren van de contacten met VVG, IIAV, Steunpunt Emancipatie HBO etcetera.
- Onderhouden van contacten met andere commissie's van de VGN.

Overige activiteiten

- Viering van het tienjarig bestaan van de commissie door middel van de presentatie van het katern *Honderd jaar vrouwenwerk-mannenwerk* op de Jaarvergadering van de VGN.

Janneke Riksen, secretaris

ONDERWIJS ADVIES COMMISSIE

De OAC werd in 1997 geconfronteerd met het overlijden van Jan Schopman en Nelleke van Aken-Rens. Jan is lang lid, later voorzitter, en ten slotte bestuursafgevaardigde naar de OAC geweest. Nauwelijks van de schrik bekomen, moesten wij het verlies van ons actieve medelid Nelleke van Aken verwerken. Deze beide overlijdensgevallen kwamen in het jaar, dat de commissie toch al met een verjongingsoperatie bezig was. Kees Weltevrede stapte over naar het bestuur; in juni werden de veteraan-leden Wim van Waardhuizen en Will Bouwman

op passende wijze gedechargeerd. Gelukkig vonden we Will bereid nog enige vergaderingen bij te wonen om mee te denken over verdere aanvulling van de commissie. Eerder dit jaar bleken Diane Jansen en Wiel Lenders bereid om zitting te nemen in de Commissie. Om het proces van verjonging te completeren trad Paul van Leeuwen terug als voorzitter en nam het secretariaat op zich. De nieuwe voorzitter is vanaf 1 augustus Hanneke Tuithof.

De inhoudelijke kant van de werkzaamheden heeft onder deze wederwaardigheden geleden. Daarbij komt een bepaalde mate van onzekerheid omtrent de identiteit van de commissie. Van oudsher dient de OAC het bestuur 'gevraagd en ongevraagd' van advies op alle beleidsterreinen van de VGN. Opdrachten vanuit het bestuur zijn daarom wenselijk. Zo werd dit jaar om advies gevraagd over de Brede Commissie en over de conceptnota CE-onderwerpen. De OAC is in dergelijke kwesties op haar best. Specifieke beleidsterreinen (Tweede Fase, PR) brengen altijd de twijfel mee, mogelijk het werk van een andere VGN-commissie te overlappen.

Voor 1998 hebben we, in overleg met het bestuur, de volgende onderwerpen op de agenda gezet:

- Het gevraagd en ongevraagd adviseren van het bestuur blijft een wezenlijke taak van de OAC. Tot april zal dit m.n. de Commissie Geschiedenis Onderwijs (Commissie-De Wit) betreffen.
- Ondersteuning van het PR-beleid, dat het bestuur voert.
- Hoe kan de VGN de leden ondersteunen en adviseren bij het voorbereiden en invoeren van de Tweede Fase; examendossier, profielwerkstuk, verdeling in contact/zelfstudietijd etcetera.
- hoe kan de VGN de staatsinrichtingpoot onder ons vak meer cachet geven?

We hopen dat 1998 voor onze commissie een jaar van nieuwe bloei zal zijn.

Paul van Leeuwen

COMMISSIE CLIOMATICA

Eindelijk heeft de commissie de reeds lang geleden angekondigde Behrendt-cd weten uit te brengen. De respons daarop is overweldigend geweest. Gelukkig hebben zich er weinig problemen mee voorgedaan; slechts een enkeling was niet in staat met de cd te werken. Het past om op deze plaats nogmaals de heer Behrendt dank te zeggen voor het beschikbaar gestelde materiaal en nog verheugender is dat hij een vervolg wil geven aan deze cd. De commissie zal daar dankbaar gebruik van maken.

Er werd door de commissie vijf keer vergaderd, waarbij de agenda steeds werd gedomineerd door het tijdgebrek van veel leden. Het blijkt dat leden van de commissie ook in hun scholen allerlei activiteiten ondernemen en dat botst vaak met de activiteiten voor de commissie. Zoals reeds vorig jaar vermeld: het commissiewerk blijft vrijetijdswerk en dat botst vaak met de ambities.

Inmiddels heeft tot onze spijt Rien Harreman afscheid genomen van de commissie in formele zin. Hij is echter wel bereid op de achtergrond zijn bijdragen te blijven leveren. Een nieuw lid heeft zich aangemeld: Dave Gout.

De Tweede Fase werpt ook voor de Commissie Cliomatica haar slagschaduw vooruit. Er worden allerlei initiatieven ontwikkeld om de informaticatechnologie een stevige plaats te geven in de onderwijsvernieuwing. Gelukkig kan de commissie daarbij betrokken worden en dus een vervolg geven aan de bijdrage die is geleverd tijdens de plannemakerij. Ongetwijfeld heeft u via de pers bereikt dat het ministerie zelfs geld ter beschikking stelt. Probleem is echter dat de professionele wereld tot nu weinig tot niets ziet in de plannen van het ministerie. Wil een en ander van de grond komen, dan zal deze wereld zich toch moeten aansluiten, anders wordt het weer het bekende vrijwilligerswerk waar eigenlijk geen tijd voor is.

De commissie zegt dank voor het verkregen vertrouwen en wil de ontwikkelingen die eraan komen kritisch positief volgen en waar nodig een bijdrage leveren.

Namens de Commissie Cliomatica,
P.H.A. van Drunen

REDACTIE KLEIO

In het jaar 1997 heeft de redactie van *KLEIO* als vanouds moeite gedaan de VGN-leden en andere abonnees en belangstellenden met een ruim aanbod aan prikkelende, informatieve, interessante en voor de lespraktijk bruikbare artikelen te bedienen.

KLEIO verscheen in deze 38e jaargang in een geheel nieuwe lay-out. De vorige dateerde nog van 1990. De nieuwe meerkleurige omslag, het gebruik van een steunkleur bij de aanhef van artikelen en als markering van de rubrieken en de wat speelsere en wat meer gevarieerde bladindeling werden door veel lezers gunstig ontvangen. Onze eindredacteur Tineke Bogaerts had een groot aandeel in de keuze van deze ingrediënten.

Er kwamen acht nummers uit, met in totaal 380 bladzijden, de bestuursstukken in het januarinummer niet meegerekend. De vaste rubrieken waren ook dit jaar weer: de filmrubriek Kleioskoop (niet alleen een podium voor bijdragen over speelfilms, ook over cd-roms en Internetgebruik), Museumnieuws, Boek van de Maand, de recensies, de interviews en de mededelingenrubriek 'Kleiokrant'. Opvallende elementen uit de 38e jaargang waren daarnaast onder meer:

- een lijvige bijdrage aan de Goldhagen-discussie,
- een discussie over het eindexamenonderwerp 'Europa en de Buitenwereld',
- didactische bijdragen rond Tweede Fase, studiehuis, vakkenintegratie en methodes voor de basisvorming,
- een drietal themanummers: de aflevering van juni/juli was goeddeels gewijd aan omgevingsgeschiedenis; verder was er het sportnummer van oktober/november (een afscheidsgroet van Wim Rongen), en in verband met het CE-1998/1999 de lijvige Middeleeuwen-special van december.

De redactie vergaderde in 1997 elf maal. Ze kreeg in de loop van het jaar versterking van twee nieuwe krachten: Hans Pols en Marijke Meuwissen. Daar stond tegenover dat twee oudgedienden wegens drukke werkzaamheden de redactie hebben verlaten.

Bart Engbers, redactielid sinds mei 1987, verzorgde de afgelopen jaren onder meer veel waardevolle bijdragen

omtrent vernieuwing van de geschiedenisdidactiek en enkele Kleio-didactica's en bronnenkaternen. Tijdens het tienjarige redacteurschap van Bart verschenen er 102 Kleio-afleveringen.

Wim Rongen, redactielid sinds 1990, volgde in 1992 Guus Peek op als redactievoorzitter. Wim was bij 74 nummers betrokken, waarvan maar liefst 53 onder zijn supervisie. Hij leidde de redactievergaderingen steeds in de van hem bekende rustige, nuchtere en beminlijke stijl. Tijdens zijn voorzitterschap voltrok zich de metamorfose naar een nog publieksvriendelijker lijfblad voor geschiedenisdocenten.

Het redactiesecretariaat ging in de loop van 1997 over van Ruud Slotboom naar Jos Trippenree.

De redactie streeft ernaar de komende jaargang de lezers wederom van dienst te zijn met een melange van vakinhoudelijke en didactische bijdragen. *KLEIO* wil haar vertrouwde rol blijven spelen van contactorgaan van de VGN, en ook een welkome en inspirerende steun blijven vormen voor geschiedenisdocenten, een forum van discussie, een medium dat attendeert en informeert over allerlei komende evenementen, een blad dat voortdurend de vinger aan de pols tracht te houden van het snel veranderende geschiedenisonderwijs in Nederland.

Jan van Oudheusden, voorzitter

ATLANTISCHE ONDERWIJSCOMMISSIE

Het eerste deel van het jaar 1997 stond in het teken van de herdenking van het Marshallplan, culminerend in het bezoek van president Clinton aan ons land. De AOC heeft het spits afgebeten. Reeds op 7 februari was 'Het Marshallplan in hedendaags perspectief' het thema van de jaarlijkse Atlantische Onderwijsconferentie in Utrecht. Vanuit verschillende invalshoeken werd door de sprekers een beeld geschetst van de betekenis van het Marshallplan. De belangstelling voor en de appreciatie van het gebodene waren groot. In het Atlantisch Onderwijspaper 17 kunt U de integrale teksten nalezen. In korter bestek kunt U terecht bij de AOC-publicatie (studiebrief 28) *De Marshallhulp: Oorsprong, inhoud en uitwerking*.

Begin november organiseerde de AOC, samen met haar Duitse zusterorganisatie de EBN en het Duitslandinstituut van de Universiteit van Amsterdam een internationaal onderwijsseminar in Rolduc over Youth and History, een vergelijkend Europees onderzoek naar historisch besef en politieke houdingen van jonge mensen. In workshops, waar afwisselend Engels en Duits werd gesproken, werden de uitkomsten van het onderzoek kritisch tegen het licht gehouden.

Onder de verantwoordelijkheid van de commissie verscheen ook een factsheet getiteld *Ontwikkelingen in Rusland. Op weg naar democratie en markteconomie?*

Nieuwe factsheets ten behoeve van het onderwijs staan op stapel, over zowel het Britse als over het Franse buitenlands beleid. Daarnaast zal in 1998 een publicatie uitgebracht worden over het Atlanticisme. Ook staat een nieuw lesplan, te schrijven door A. van Goudoever, over Oost-Europa op de agenda.

Momenteel is de commissie druk bezig met de voorbereidingen voor de volgende Atlantische Onderwijs-

bijeenkomst, die - hoe kan het ook anders - gewijd zal zijn aan de Vrede van Munster.

Frits Kat,
vertegenwoordiger VGN in de AOC

VERSLAG VAN DE AMBASSADRICE BUITENLAND VAN DE VGN

Het bestuur en leden van de VGN waren in 1997 betrokken bij verscheidene projecten in andere landen en samenwerkingen met andere landen. Een belangrijke rol bij het tot stand brengen van deze contacten werd vervuld door Euroclio, de vereniging van verenigingen van geschiedenisleraren in Europa. Inmiddels zijn ruim 60.000 geschiedenisleraren en bij het geschiedenisonderwijs betrokkenen uit meer dan 40 landen in Euroclio verenigd. Uit de commentaren van deelnemers aan internationale bijeenkomsten blijkt iedere keer weer hoe belangrijk deze persoonlijke contacten worden gevonden.

In Euroclioverband waren er het afgelopen jaar een aantal seminars waaraan door enkele leden van de VGN werd deelgenomen, zoals: in Boedapest (Seminar verbonden met de Algemene vergadering van Euroclio), in Lvov in de Oekraïne (Seminar van de Raad van Europa over de scholing en nascholing van geschiedenisleraren in landen in een democratische overgangperiode), in Pecs in Hongarije (over de resultaten van het Youth and History project).

In september bezocht een gezelschap van 19 VGN-ers een Seminar in Noord-Ierland met een driedelig thema: het gebruik van ICT in het geschiedenisonderwijs, Mutual Understanding en het onderzoeken van mogelijkheden tot scholen- of leerlingenuitwisseling. Deze reis was mogelijk dank zij de steun van het Europees Platform in Alkmaar door de toekenning van PLATO-beurzen.

In oktober participeerden 6 leden van de VGN in een Seminar van de Raad van Europa in Boedapest 'Learning and Teaching for Democratic Citizenship: Critical analysis of the Media in Civic Education'.

Twee inzendingen van Nederlandse scholieren voor het Duitse Schülerwettbewerb werden bekroond met een boekenprijs en het recht om deel te nemen aan door de Körberstiftung uit Hamburg te organiseren bijeenkomsten waar de zo belangrijke ontmoeting tussen jongeren uit verschillende landen (zie Clingendael rapport!) kan plaatsvinden.

Dank zij de steun van het Ministerie van Buitenlandse Zaken was het mogelijk in Rusland te beginnen met een MATRA project. In dit project wordt gewerkt aan het produceren van modern lesmateriaal rond controversiële onderwerpen uit de periode na 1945.

De VGN was ook in 1997 vertegenwoordigd in de Stuurgroep Duitsland-Nederland van het ministerie van OCenW. Wat er met deze stuurgroep in 1998 gaat gebeuren is op dit moment (december 1997) nog niet bekend. Het zou aanbeveling verdienen meer vakinhoudelijke verenigingen te betrekken bij het werk van de stuurgroep.

Dank zij een subsidie van de Marnixring kan er door drie Nederlandse en drie Vlaamse leraren gewerkt worden aan lesmateriaal bedoeld voor de tweede fase havo/vwo over ons gezamenlijk verleden.

De resultaten voor Nederland van het Europese onderzoek 'Youth and History' naar historische en politieke kennis en besef bij jongeren van 15 jaar zijn eind 1997 gepubliceerd. De uitkomsten van dit onderzoek zijn boeiend maar geven ook aanleiding tot vele vragen. Een verdere analyse van de uitkomsten zou mogelijk gemaakt moeten worden.

De VGN had zitting in de onderwijs begeleidingsgroep voor het educatieve programma rond de viering van de Vrede van Munster. De begeleidingsgroep gaf adviezen over het te ontwikkelen materiaal en de manier waarop de implementatie zou kunnen plaatsvinden. De begeleidingsgroep verwacht dat het materiaal ook bruikbaar is na 1998.

Na ruim een jaar stagnatie zijn de besprekingen voor het project met Suriname weer op gang gekomen. In dit project wordt gestreefd naar een verbetering van het geschiedenisonderwijs en de Lerarenopleiding in Suriname. De gelden voor dit project komen van het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking.

Het Seminar 'Democracy and the Welfare State' in het kader van het COMENIUS Action 3.2 programma van de EU moest helaas worden afgezegd omdat de procedures van Brussel zo ingewikkeld waren dat de tijdslimiet werd overschreden. (Het Seminar zal nu hoogstwaarschijnlijk gehouden worden in april 1999). Wel is het gelukt weer een subsidie van de EU te verwerven voor het ontwikkelen van lesmateriaal met een Europese dimensie rond het bovengenoemde thema. Aan dit lesmateriaal wordt thans gewerkt door twee leden van de Deense, Zweedse en Nederlandse vereniging van geschiedenisleraren. De bedoeling is dat dit materiaal wordt uitgetoetst in lessen in de verschillende landen en verder wordt becommentarieerd in het Seminar in april 1999.

In het afgelopen jaar zijn verdere aanvragen die in Brussel gedaan zijn voor PHARE dan wel COMENIUS programma's afgewezen, niet omdat deze projecten niet voldeden, maar omdat er meer aanvragen waren dan er geld beschikbaar was, en Euroclio al enkele malen in de prijzen was gevallen.

Er zijn weer nieuwe aanvragen ingediend voor 1998 voor o.a. een PHARE project voor de Oekraïne en buurlanden en een COMENIUS project rond kolonialisme. Bij toekenning krijgt u bericht via KLEIO.

Beleidsplan 1998

Op verzoek van onze Vlaamse zusterverenigingen zal gekeken worden of het mogelijk is samen een driedaags studiebezoek te organiseren rond het thema WO I en WO II in Zuid België en Noord Frankrijk.

In 1998 zullen er door het KPC met medewerking van de VGN en samen met de musea van Utrecht en Delft vier conferenties georganiseerd worden rond de herdenking van de Vrede van Munster. Verder wordt er een dagtocht georganiseerd naar de stad Munster, waar een bijzonder programma geboden wordt. Indien mogelijk wordt er eind november nog een meerdaagse internationale bijeenkomst georganiseerd in Münster.

Momenteel wordt met het Europees Platform onderhandeld over een subsidie om het mogelijk te maken in 1998 en 1999 (meer) Nederlandse scholieren te laten deelnemen aan het Duitse Schülerwettbewerb. Dit SWB biedt vele mogelijkheden in de basisvorming en vernieuwde tweede fase. Het is een vorm van onderzoekend leren en vakoverstijgend werken.

Het MATRA project met Rusland zal ook in 1998 voortgezet worden en een gelijksoortig project met Estland en Letland zal waarschijnlijk van start gaan.

Er zal een voorstel gedaan worden aan het Europees Platform om het Seminar in Noord-Ierland te herhalen voor een nieuwe groep van 20 Nederlandse leraren. Als deze mogelijkheid geboden wordt krijgt u tijdig bericht via KLEIO.

In het voorjaar van 1998 zal een publikatie verschijnen inhoudende de lezingen en de resultaten van de discussies in de werkgroepen van de conferentie in Pecs over het Youth and History onderzoek.

Hélène Budé-Janssens

INTERCOMMISSIE KNHG/VGN

Samenstelling

Voorzitter was Gert-Jan van Setten (namens het KNHG); de andere KNHG-vertegenwoordiger, Jan van Oudheusden, verliet in september de commissie weer wegens zijn rol in de VGN.

Vanwege de VGN namen deel: Nico Koek (H/V), Frits Rovers (tertiair onderwijs), Edward Schenk (VBO/M), Ineke Veldhuis-Meester (H/V en universiteit) als secretaris. Het nieuwe lid Hélène Budé-Janssens bracht haar vele contacten uit de jaren van haar voorzitterschap mee. Namens het bestuur volgde Margriet Hielkema haar op.

Werkzaamheden

Er is vijf keer vergaderd. De hoofdtaken van de commissie werden ook dit jaar in goede harmonie tussen VGN en KNHG vervuld: het onderhouden en verstevigen van de contacten tussen de werelden die beide verenigingen vertegenwoordigen, het samen opkomen voor het schoolvak geschiedenis en het adviseren van beide besturen bij de huidige ontwikkelingen rond het vak in de tweede fase en in het nieuwe examenprogramma voor mavo/vbo. KNHG en VGN hebben met succes samen geageerd tegen het plan van het pmvo voor invulling van een combinatievak geschiedenis-maatschappijleer. Ook is er samen stelling genomen tegen de invoering in 1998 van de leerwegen op vbo/mavo. Samen werden kamerleden voorgelicht, samen werden standpunten verdedigd.

Het contact met de VSNU mondde uit in een studiedag over wat goed geschiedenisonderwijs zou zijn, waarop vele leraren afkwamen. De discussie met de VSNU zet zich voort en gaat gepaard met de activiteiten van de Commissie De Wit. Daarin is onze voorzitter secretaris, in april komt het rapport. De commissie heeft de VSNU er niet van kunnen weerhouden hun standpunt te handhaven geen toelatingsvoorwaarden te stellen voor alle letterenstudies uitgezonderd de klassieke talen: de studie geschiedenis kan met elk pakket gekozen worden. De noodzaak studenten te werven is daar aan debet.

Aan de universitaire en politieke wereld uitleggen wat geschiedenis op school inhoudt en begrip kweken voor wat geschiedenis op school vermag en aankan, houden de leden niet op te doen.

Veel tijd besteedde de commissie ook dit jaar aan de werving en selectie van CE-onderwerpen ten behoeve van de voordracht aan het bestuur. De commissie heeft een databank van ingediende voorstellen aangelegd. Toetsing van de voor-

stellen aan de criteria (gepubliceerd in Kleio, februari 1995) was slechts de helft van het werk. Er moest uitgezocht worden welke onderwerpen geschikt (te maken) waren voor de gecompliceerde overgangperiode van de komende jaren: ze moesten zowel in de nieuwe domeinen vallen voor beide schooltypes als in de bestaande eindexamenregeling voor alle schooltypes passen. Uiteindelijk bleven heel verschillende onderwerpen over: 'Japan in de Meijiperiode' of 'Japan en de wereld na WOII' als derde en ex aequo 'Duitsland en Europa na 1945' en 'de Franse revolutie en de Napoleontische tijd'. Deze werden aan het bestuur voorgelegd.

Activiteitenplan voor 1997

Voortzetten van werkzaamheden als bovengenoemd, met uitzondering van de taak met betrekking tot de CE-onder-

werpen in de nieuwe context. Het bestuur is om een opdracht gevraagd en een heroverwegen van de taken die ze de commissie kan opdragen. Er zal nog een vertegenwoordiger uit KNHG-kring gezocht worden. We blijven pleiten voor wetenschappelijk verantwoorde en voor het onderwijs geschikte bronnenpublicaties voor het CE en het zelfstandig leren in de Tweede Fase. Zo is de commissie nu betrokken bij het initiatief van het Duitsland Instituut in Amsterdam een cd-rom en een internetsite voor het nieuwe examenonderwerp te ontwikkelen.

Ineke Veldhuis-Meester, secretaris

Financieel jaarverslag 1997 en begroting 1998

16

Het afgelopen verenigingsjaar is in financieel opzicht niet gunstig verlopen. Het laat een aantal opzeggingen zien van 140 leden. Het aantal nieuwe leden is 109, hetgeen resulteert in een achteruitgang van 31 leden ten opzicht van 1996. De reden van opzegging is meestal pensioen (VUT) of vertrek uit het onderwijs. Het bestuur overweegt om te proberen deze mensen, eventueel als donateur, toch bij de VGN betrokken te houden.

Ook dit boekjaar is afgesloten met een nadelig saldo. Helaas al voor het vijfde jaar is er een tekort! De ontvangen interest blijft achter bij de begroting in verband met de lage rentestand. Het bestuur overweegt om een contributie-verhoging voor te stellen aan de ledenvergadering voor 1999.

De lustrumviering zal in financieel opzicht bescheiden worden opgezet en zeker het daarvoor gereserveerde bedrag niet overschrijden.

Achterin dit nummer van Kleio treft u een uitgebreid financieel overzicht. Hier volgt een toelichting op de cijfers.

Wat betreft de baten: die bleven in het algemeen achter bij de begroting. Een reden om nog eens kritisch te kijken naar de begroting voor 1998.

De verkoop van het literatuurpakket via cd-rom was begroot op f2500,- en leverde maar f75,- op. Datzelfde geldt voor de Startersconferentie: die zou f4000,- moeten opleveren en leverde maar f1200,- op. Ook naar deze activiteit wordt nog eens kritisch gekeken.

Een overzicht van de kosten-baten verkoop cd-rom *Behrendt bij de les* toont aan dat er aan kosten f10.745,- staat tegenover de baten: f7.800,-. Er zullen nog heel wat cd-roms moeten worden verkocht om uit de kosten te zijn; om dan

maar over de 'winst' voor de heer Behrendt te zwijgen. De kosten en de baten worden overgeheveld naar 1998.

Kortom een weinig optimistisch verhaal.

Tijdens de komende Jaarvergadering zal ik mijn functie overdragen. Slechts één jaar heb ik deze functie uitgeoefend. De reden is dat mijn huidige werkzaamheden (in het MBO) niets meer met het vak geschiedenis te maken hebben.

Het valt niet mee penningmeester te zijn, zeker niet als je niet kunt terugvallen op de vorige penningmeester, Jan Schopman, om geïnformeerd te worden over lopende zaken. Ik heb hem zeer gemist. Gelukkig heb ik wel de steun gehad van de heer Houweling, de administrateur, die mij met raad en daad heeft bijgestaan. Ook zijn echtgenote heeft het behoorlijk druk gehad met de ledenadministratie en de verwerking van alle mutaties.

Ans van Bakkum,
penningmeester VGN

**De Jaarcijfers staan op bladzijde 39.
De notulen van de jaarvergadering op 15 maart 1997
krijgt u op uw verzoek toegestuurd en automatisch
wanneer u naar de Algemene Ledenvergadering
komt. Zie daarvoor bladzijde 38 van dit nummer.**
